

Merhaba

gazetesinin her Çarşamba okurlarına armağanıdır.

Kurucusu:
Mehmet Ali UZ

KADEMİK

Sayfalar

Hazırlayanlar: **Serdar CEYLAN – S. Melik KAYA**
srceylan@hotmail.com - s.melikkaya@gmail.com

HURDE MALUMAT

Eskiden beri satır aralarında küçük fakat çok önemli bilgilere rastlanmakta ve bu bilgiler hurde malumat adıyla anılmaktadır.

Hurde sözlükte ufak şey, kırıntı, nükte, yazıya nüans veren bir tarz anlamlarına gelmektedir. **“Hurde-dân”** dikkat sahibi, **“Hurdefurûş”** ufak tefek şeyler satan, **“Hurde-i Tarikat”** tarikatın edep ve erkânına dair ufak tefek bilgiler vs. gibi çeşitli alan ve anlamlarda kullanılmıştır.

Zaman zaman başta Konya tarihi ve kültürü olmak üzere dünya ve Türkiye tarihi ile ilgili bizim de satır aralarında, kısa fakat önemli bilgilerle karşılaştığımız olmaktadır. Bunları toplayıp okuyucularımızın ve araştırmacıların dikkatine sunmayı uygun buldum.

Çiniçukuru

26 Rebiülahir 1127/12 Mayıs 1715 tarihli şerîye sicilinde nafaka takdiri dolayısıyla mahalleden bahsederken; **“Mahmiye-i Konya’da Çiniçukuru’ndan Dedemoğlu Mahallesi...”** diye bahsedilmesi dikkat çekicidir.⁽¹⁾

Bu Çiniçukuru tabiri Dedemoğlu Mahallesi’nde bir zamanlar çini imalatının yapıldığını akla getirmektedir.

Selçuklu Döneminde Konya’da çini imalatı yapıldığı bilinmektedir. Şerîye sicilindeki bu tabir konu ile ilgili bir ipucu olabilir.

Bazı şerîye sicillerinde geçen Çinioğlu Mahallesi tabirinin burası ile bir bağlantısı var mı bilemiyoruz.

Kesikbaş Baba

Megaribe/Abdülmin Mescidi’nin güney tarafında cadde üzerinde bir kabir var. Demir parmaklıklarında asılı bulunan levhada “Kesikbaş Baba Türbesi” diye yazılı. Kaynaklarda bu unvanı taşıyan herhangi bir kişi bulamayınca mahallede önüme gelene

Kesikbaş adının nereden geldiğini sormaya başladım. Bir hayli araştırmadan sonra birisi, bu ismi ben ilgi çeksin diye koydum, demişti.

Bu olay bize yine Abdülaziz Mahallesi’nde Sahip Ata Mescit ve Türbesinin “Tahir İle Zühre ve Dönbaba” adıyla anılmasını hatırlattı. Bu tür yakıştırmaları tarihe saygısızlık olarak değerlendiriyorum.

M. Ali UZ

(1) İzzet Sak, Cemal Çetin, Konya Şerîye Sicili, 45,

Konya 2016, s. 579.

Kesikbaş Baba
Türbesi

Beşare Bey

Ferhuniye Mahallesi'nde Beşarebey Mescidi'ni yaptıran Selçuklu devlet adamlarından **Zeyneddin Beşare Bey'in** hazin bir sonu var.

Emir-i ahur Beşare Bey, bir odaya kapatılarak kapısı sıkıca örülmüş ve orada açlıktan ölmüştür. Aynı dönemde Çavniğir Mübarizüddin Çavlı ve Mübarizüddin Behramşah da farklı şekillerde öldürülmüştür.⁽²⁾

Sekiz

Abbasi halifelerinden **Mutasım Billah** (794-842), müsemmen lakabı ile anılır. Bu da sekizlik demektir. Onun uğurlu rakamının sekiz olduğu anlaşılmaktadır.

Mutasım Billah, Şaban ayının sekizinci günü doğmuş, Abbasi sülalesinin sekizinci nesline mensuptur ve Abbasi halifelerinin sekizincisidir. Harun Resit'in sekizinci çocuğudur. Halifeliği sekiz sene sekiz gün devam etmiş, Hicri 218 yılında vefat etmiştir. Vefatından geriye sekiz erkek, sekiz kız çocuğu kalmıştır.⁽³⁾

(2) İbn-i Bibi, Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi, (çev. M. Nuri Gençosman, F. N. Uzluk), Ankara 1941, s. 108.

(3) İsmail Hami Danişmend, Tarihi Hakikatler, İstanbul 1979, s.

Gasp

Günümüzde cinayetten sonra en ağır ceza ile cezalandırılan suçlardan birisi de gasp suçudur. Bu suçlar Selçuklu ve Osmanlı Döneminde daha ağır şekilde cezalandırılmıştır.

Selçuklu sultanlarından **II. Rükneddin Süleyman Şah**'ın (v.1204) çok sevdiği gulamı olan Ayaz bir gün av sırasında güneş altında çok susamış, yaşlı bir kadının yetim çocuklarının rızkı için satmak istediği yorgurdu elinden almış ve bedelini ödemiştir.

Kadının şikâyeti üzerine sultan durumu emir-i dada havale etmiş, olayı araştıran emir-i dad Ayaz'ı idam ettirmiştir⁽⁴⁾. Bu olay gerçekten ilgi çekicidir.

Toplum nizamını bozan suçlarda verilecek cezanın caydırıcı olmasına özen gösterilmiştir. Günümüzde onlarca insanın ölümüne sebep olan insanlara verilecek ölüm cezasının kaldırılması adaletle bağdaştırılabilir mi?

II. Abdülhamit Han (1842-1918)

(4) İbn-i Bibi, Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi, (çev. M. Nuri Gençosman, F. N. Uzluk)Ankara 1941, s. 35-36.

Beşare Bey
Mescidi

Abdülhamit Düşmanlığından...

Said-i Nursi (1878-1960), Abdülhamit'in büyük düşmanlarından. Az bir kısmı hariç olmak üzere 110 yıl sonra onun bağluları yine bir devlet başkanı düşmanlığı üzerinden devleti yıkmaya kalkıştılar. Bu bir tesadüf mü?

Abdülhak Hamit'in Gülüşü

Rahmetli Abdülhak Hamit Tarhan (1852-1937) otomobille bir gün Beyoğlu Abdülhak Hamit Caddesi'nden geçerken devamlı gülümseyormuş. Yanındaki arkadaşı sebini sorunca:

"İstanbul Belediyesi benim ismimi bu caddeye vereceğine bu caddenin bir apartmanını bana verseydi daha çok makbule geçerdim. Çok yazık oldu" demiş.⁽⁵⁾

Yuşa Peygamber'in Kabri

Yuşa Peygamber, Kudüs'te vefat etmiş ve kabri Kudüs ile Ürdün arasında bir yere defnedilmiştir. İstanbul'da Yuşa Tepesinde Yuşa Peygamber diye ziyaret edilen ve pek çok kurban kesilen kabir Yuşa Pey-

Yahya Kemal Beyatlı (1884-1958)

gamberin makamı olmalıdır.⁽⁶⁾

Yahya Kemal

Yahya Kemal Beyatlı, büyük şairlerimizden birisidir. Halk da böyle bilir. Onun bir de siyasi yönü vardır. İkinci mecliste milletvekilidir. Yahya Kemal Beyatlı, Lozan Sulhüne hayır oyu veren yedi-sekiz milletvekilinden birisidir. O, Misak-ı Milli kararlarına aykırılıktan dolayı menfi oy kullanmıştır.

(6) Abdülkadir Erdoğan, "Konya'da Eski Tekyeler", Konya, Konya 1937, S 13, s. 816. (814-823)

(5) Danişmend, a.g.e., c. 2, s. 199.

TÜRKLERDE EĞLENCENİN TEMELLERİ

Eğlence kültürü insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanın var olduğu her yer, aynı zamanda eğlence olgusunun da sahnelendiği bir mekândır. İnsanın doğasında var olan ve ondan ayrı düşünülemeyen eğlence olgusu, her toplumun sosyal, dini, kültürel normlarından az veya çok etkilenmiş ve her toplumda kendine özgü bir mahiyet kazanmıştır.

Eğlencenin temelleri Türklerin en eski dönemlerine kadar gitmektedir. Türkler eski dönemlerden beri varlıklarını sür-

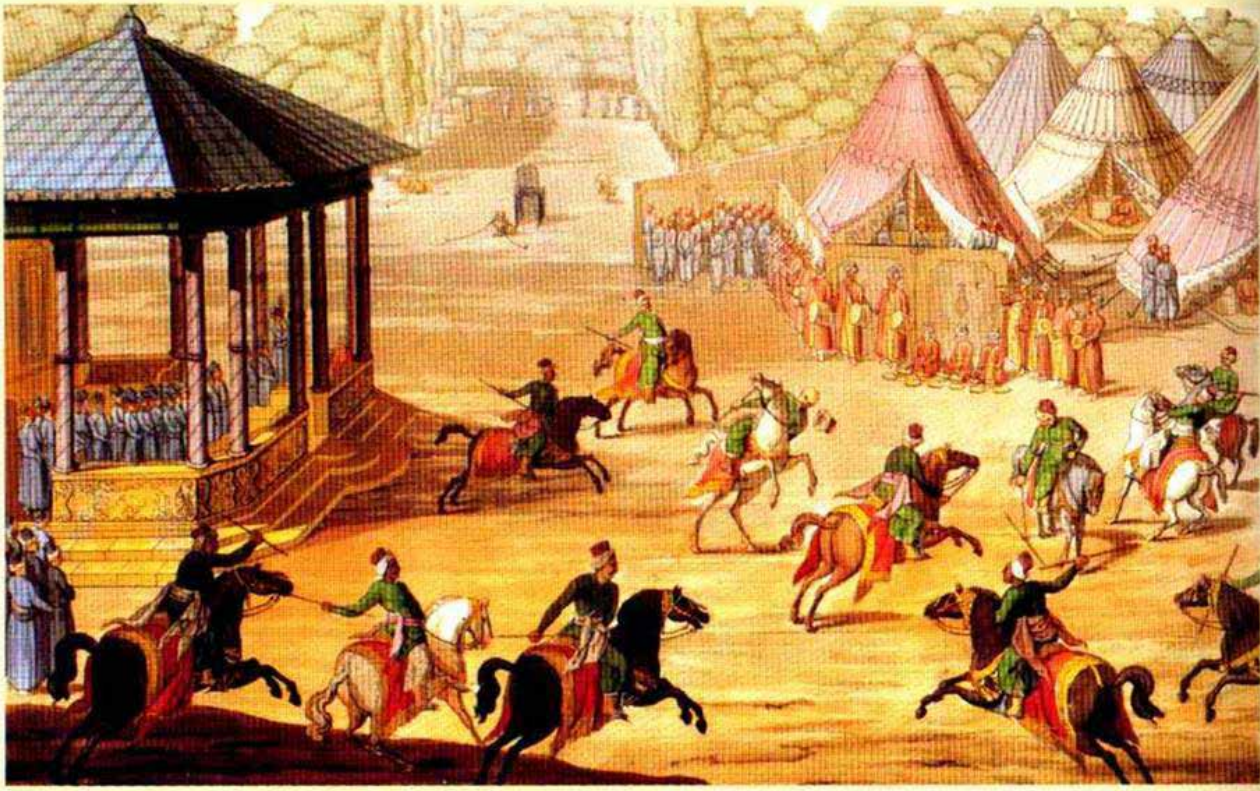
dürmüşler ve farklı coğrafyalara kendi kültürlerini götürmüşlerdir. Orta Asya topraklarında kurulan Asya Hun İmparatorluğunda eğlenceler (**toylar**)⁽¹⁾, Mao-tun (**Metehan**) (MÖ 209-174) dönemine kadar geriye uzanmaktadır.

Mao-tun devrinde dini ayinlerin düzenlendiği, halkın nüfusunun ve hayvan sayısının belirlendiği ve devlet işlerinin görü-

(1) Toy kelimesi "meclis-toplantı", "Devlet Meclisi" anlamına gelmektedir. Kelimenin bir diğer ve yaygın anlamı da bayram, ziyafet ve eğlenceli yemeklerdir. Toy ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (Kafesoğlu a.g.e., s.248)

Eski Türk devletlerinde bir Toy tasviri.

şüldüğü üç büyük toplantı yapılmaktaydı⁽²⁾. Bütün bu toplantılar ayın beşinci günü olan “**wu**” günü yapılırdı⁽³⁾. Kabile reislerinin katıldığı bu toplantı bir festival havasında olup eğlenilirdi. Yine Hun Türkleri tarafından beşinci ayda yani ilkbahar da “**Lung-Cıng**” adı verilen yerde topluca büyük bir bayram yapılmaktaydı. Bu bayramda hem inançla ilgili ritüeller yerine getirilmekte, hem de türlü müsabakalar düzenlenmekteydi. Bayramın eğlence kısmında, Türklerin en çok sevdikleri spor türü olan **at yarışları** düzenlenmekte ve bu yarışlar sekizinci ayda tekrar yapılmaktaydı⁽⁴⁾.

(2) İbrahim Kafesoğlu, Türk Milli Kültürü, Ankara, 2007, Ötüken Yayınevi, s.246.

(3) Mehmet Seyitdanlıoğlu, “Eski Türklerde Devlet Meclisi Toy Üzerine Düşünceler”, AÜDTCF Tarih Araştırmaları Dergisi, C. 28 / 45, s. 3, 2009.

(4) Salim Koca, “Eski Türklerde Bayram ve Festivaler”, Türkler, C. 3, s. 1, 2002.

Göktürk Devleti’nde de yine bu tarzda toplantılar yapılmaktaydı. Yılın beşinci ayında ilkbaharda düzenlenen ve halkın da katıldığı, bu toplantılar aynı zamanda bayram gibi festivallere sahne olur, at yarışları düzenlenir, şarkılar söylenir, kırmızı denilen içki bol miktarda içilirdi⁽⁵⁾. Uygurların da devlet işlerinin görüşüldüğü bir meclisi bulunmaktaydı. **450** yılında Uygur Türklerinden 5 grup birleşerek, Çin’in kuzeyinde büyük bir tören yapmışlar, onlar bu tören de önce **Gök Tanrı**’ya kurban sunmuşlar, sonra da şarkılar söyleyerek eğlenmişlerdir⁽⁶⁾. Bu toylar bir eğlence ve yemekli ziyafet olduğu gibi aynı zamanda da devlet işlerinin görüşüldüğü meclisler

(5) İbrahim Kafesoğlu, Türk Milli Kültürü, Ankara, 2007, Ötüken Yayınevi, s.248.

(6) Salim Koca, “Eski Türklerde Bayram ve Festivaler”, Türkler, C. 3, s. 2, 2002.

niteliğindedir⁽⁷⁾.

Bütün bu toplantı ve meclislerle İslam'dan sonraki Türk devletlerin de rastlanmaktadır. İsim ve niteliklerinde bazı farklılıklar olmakla birlikte bütün Türk devletlerinde danışmanın en geniş şekliyle bulunduğu ve bu amaçla kurul ve toylar (eğlenceler) oluşturulduğunu görüyoruz.

Büyük Selçuklu Devleti'nden önce hüküm süren Gazneli Devleti'nde de eğlenceler bütün ihtişamıyla devam etmiştir. Gazneli Devleti'nde diğer devletlerde olduğu gibi sultan cülus, fetihlerden önce ve sonra, elçi, kabullerinden sonra, düğünlerde ve bayramlarda olduğu gibi hiçbir sebep olmadan da sadece eğlence maksadıyla eğlence meclisleri tertip etmiştir.

(7) Faruk Sümer, Oğuzlar Tarihleri, Boy Teşkilatı Destanları, s. 400-401, 1982.

Eski Türk devletlerinde varlığını sürdüren (Hunlar, Uygurlar, Oğuzlar, Peçenekler, Bulgarlar vb.) ve ondan sonra gelen Türk devletlerinde de izlerini gördüğümüz eğlence meclisleri büyük önem taşımaktadır. Yaşadıkları zorlu coğrafya içerisinde sürekli sefer ve mücadele içerisinde bulunan Türk hükümdarları tarafından gerek hâkimiyet anlayışları, gerekse öteden beri süregelen geleneği devam ettirme çabası içerisinde eğlence, şenlik ve toylara önem verilmiş, halk ve devlet erkânı ile birlikte belirli bir nizam, kural ve hiyerarşi içerisinde uygulanmıştır. İsim ve niteliklerinde nüanslar olmakla birlikte tarih boyunca kurulan devletler birbirlerinin devamı olarak eğlence kültürünü taşımışlar ve bazılarının günümüze ulaşmasına katkı sağlamışlardır.

ŞENLİK

Hep bir ağızdan cenk türküleriyle
Kılıçlar kınından çıktığı zaman
Tanrı Dağı'ndan on bin çeriyle
Kanatlandı Çin'e indi Metehan

Yiğit Metem, sen ne şanlı hakansın
Kurulsun Çin yurduna Toyu Türk'ün
Kopuz vursun Ahal Teke şahlansın
Kutlu olsun, her cengi, soyu Türk'ün

Saadettin

KONYA İLE İLGİLİ MENÂKİBNÂMELER

Derya
KARAKAYA

Bizde olağanüstü olaylar ve kişilerin anlatıldığı yazılar yazma geleneği eski Türk devletlerine kadar dayanmaktadır. Orta Asya Türk medeniyeti içinde efsane, destan ve masal gibi sözlü edebiyat türleri bunlardır.

Anadolu'ya yapılan göç ve X. Yüzyılda İslamiyet'in kabul edilmesi ile birlikte bu türlerin içine menâkıbnâmeler de eklenmiştir. Menâkıbnâmeler din büyüklerinin, kahramanların ve tarihî şahsiyetlerin hayatlarını, üstün vasıflarını, ahlâkî meziyetlerini, kerametlerini, hikmetli sözlerini anlatan eserler olarak da tanımlanmıştır⁽¹⁾. İslamiyet'in yayılması ve tarikatların ortaya çıkışıyla birlikte çoğunlukla pir, şeyh, derviş sûfiler hakkında menâkıb kitapları yazılmıştır.

Kahramanların hayat ve maceralarından, olağanüstü kuvvetlerinden bahseden Battalnâme, Dânişmendnâme, Saltuknâme gibi eserler de menâkıbnâme olarak kabul edilmiştir. Bu tür bakımından Türk tarihi oldukça zengindir. Tezkire-i Satuk Buğra Han, Menâkıb-ı Ahmed Yesevî adlı eserler bunun ilk örnekleridir.

Tarih araştırmacılığı açısından

menâkıbnâmelerin önemli bir yeri vardır. Çoğu zaman başka hiçbir yerde bulunmayan bilgiler menâkıbnâmelerden elde edilebilir. **Türkiye Selçuklu Devleti** ve payitahtı hakkında bilgi içeren pek çok menâkıbnâme bulunmaktadır. Özellikle **I. Alaeddin Keykubat Döneminde** bir ilim merkezi olan Konya'ya dünyanın dört bir yanından pek çok âlim akın etmiştir. Bunların içinde ilk olarak şüphesiz Bahaeddin Veled ve Mevlana sayılmaktadır. Mevlana ve ailesini konu alan menâkıbnâmeler de **Ahmet Eflâkî'nin Menâkıbu'l Ârifin ile Risâle-i Sipehsâlâr ve Menâkıb-ı Hazret-i Hüdâvendigâr**'dır. Sadreddin Konevî hakkındaki **Şeyh Musa Es-Sadri'nin Menâkıb-ı Sadreddîn-i Konevî**'si de önemli menâkıbnâmelerdendir.

Abbasî Halifesi en-Nasır Li Dinillah'ın organize ettiği **"Fütüvvet"** teşkilatının bir temsilcisi olarak halife tarafından muhtemelen 1204 yılında Anadolu'ya gönderilen, sonra da bu teşkilatı Anadolu'da **"Evhâdiye"** hareketi adıyla kadrolaştıran Evhadüddin Kirmani'nin Menâkıb-ı Şeyh Evhadüddin Kirmani adlı eseri Türkiye Selçukluları ve Konya ile ilgili bilgiler içermektedir.⁽²⁾

(1) Hasan Kaya, Derviş Hasan Medhî'nin Bilinmeyen Bir Eseri: Menâkıb-ı Derviş Hâkî, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, c. 6, S. 26, 2013, s. ; Ali Kozan, Sevil Akyol, Şeyh Bedreddin'in Menkıbevi Hayatına Dair Bilinmeyen Bir Eser: Menâkıb-ı Şeyh Bedreddin Sultan, Tarih Okulu, S. XIV, s. 77.

(2) Mehmet Ali Hacıgökmen, "Menâkıb-ı Şeyh Evhadü'd-Din-i Kirmânî'de Geçen Selçuklu Tarihi ile İlgili Bilgiler ve Değerlendirilmesi", TAD, C. 34/ S. 58, 2015, s.543. (562); Nihat Azamat, "Evhadüddin Kirmani", DIA, İstanbul 1995, s. 519. (18-20).

اثبتی تری قدس الله ستم العزیز **الفصل الخامس** فی ذکر مناقب شیخ
 مشایخ العالم صلاح الحق والذین المعروف بزکویہ وقوع الله روحه العزیز
الفصل السادس فی ذکر مناقب خلیفة الله بین خلیفته خسام الحق
 والذین المعروف بابن اخی نرک قدس الله لطیفه **الفصل السابع**
 فی ذکر حضرت مولانا ابن مولانا بهاء الحق والذین الولد ایتنا الله نبوه
المؤبد الفصل الثامن فی ذکر مناقب حضرت سلطان العارین جلال
 الحق والذین چلی امیر عارقی علی الله محله ولا یبلغ حدی عموم محله **الفصل**
التاسع فی ذکر مناقب حضرت ملک ملوک المحققین شمس الملة والذین
 چلی امیر عابد عظم الله ذکره **الفصل العاشر** فی ذکر اسماء الاولاد
 والمخلافینهم وشرح سلسله التذکر از جو من فضل الله تعالی که شرح
 اصل مفصلی علی التمام با تمام رسد والله الهادی وعلیه التکلان
فصل اول در ذکر مناقب مولانا بن نرک بهاء الحق و
 الذین محمد بن الحسین بن احمد الخطیبی البکری رضی الله عنه
 وعن اسلافه فنعلم السلف ونعم الخلف ودر انقبیر حضرت هجرت وازواج
 او از دیار بلخ وخراسان و نزول وقایع ملک دران ملک وحضارت اهل
 حضارت حملاه اخبار و نقله آثار رحیم الله چنان روایت وحکایت
 کردند که پادشاه ملک خراسان علاء الدین محمد خرمشاه که عم جلال الدین
 محمد خوارزمشاه بود مردی عظیم بزرگ و تنها بابت بود و انجا بروملوک
 آن ممالک بزمتهم ملوک دستخراو واورا نازین رختری بود که درقالیم
 برع مسکون بملاحت و موزون و جمال و جمال نظیر خود نداشت و بایق
 همت شاهانه اورا کفوی یافته نمی شد تا دختری را بوی دهد و از
 قید او برهد و ممانا که آن دختر نیک اختر مراغوشته بود مگر
 شبی پادشاه با وزیر خود دران باب مشورت کرد که چون ملکه
 ما را در کل وجود کفوی موجود نمی شود چه مر باید کرد و ندرسد
 آن حییت و دیر او مردی بود عالم و عاقل گفته کفوی پادشاهان اسلام

ربح حق جد حقیق واجید به اطمینان کلی دل را حصول آمد مقرر گشته بود
 قواعد اصول آن مجموع را در ده فصول مخصر کرد ایندم تا ابد الله بود الی
 ان یرث الله الارض ومن علیها در بیان اهل حضور و لخوان نور مشهور
 گشته نیز ذکر باشد ان هذه تذکره فمن شاء اتخذ الی رب سبیلاً و این کتاب را
 مناقب العارفين نام نهاده شد امل بعنايته یزدان و همت مردان مخلص
 که مطالعه کنندگان این لطایف و نایفان این طرایف از صدقات
 دعوات منتجابات این ضعیف سبکین را شیئا منشیئا فرمایند **شعر**
 فراموش مکن یارب ز رحمت . اگر غیر نرا من یاد کردم . و چون عنایت
 بی نهایت حضرت بشیم ادام الله جلاله و افاض علی العالمین نواله مثال
 حال و مثال این بیچاره بود و البته بمنحوات که این مناقب بدین مراتب
 نبشته شود بر موجب وصیت و تخریص آن حضرت **انقر حکم و طاعة**
حکم گفته بصد کونه ترس و ادب ترک ادب کرده که ترک الادب عند
 اولی الادب ادب امتثال واجب دینه این مقدار حکایات در شرح
 کرامات حضرتشان که صفت صورتها ظاهر طاهر ایشانست بقلم آمد
 و آن هر بقدر افهام مبتدیان رآه و سالکان سبیل شاه است و الا
 هیهات این التریا من الثری و این المصباح من المصباح و هات
 للتربا الایاب **شعر** که مجال گفت بود که کتبتنها کتبتی . حق زین خوشتر بود
 تو مهل نترک دین . و الحمد لله الذی هدینا لهذا وما كنا لنهتدی لولا
 ان هدینا الله والله علی اتمامه من عیم فضله و انعامه . و اینست
 فهرست اصول فصول عشره کامله **الفصل الاول** فی ذکر مناقب حضرت
 سلطان العلماء فی العالم العالم التریا فیها الحق والذین الولد فی
 الله عنه **الفصل الثانی** فی ذکر مناقب خزان الیاسین برهان الحق الذین
 المحقق المدقق الترمذی رضی الله عنه **الفصل الثالث** فی شرح مناقب
 حضرت مولانا سراج التلا غظم قدسنا الله سره المعظم **الفصل الرابع**
 فی بیان مناقب سلطان الفقراء ختمه الله بین الوری و همس الحق والذین

و در تب

Menakibül Arifin -
 Ahmet Eflaki,
 Mevlana Müzesi
 Envanter No: 2150

Türkiye Selçuklularını Döneminde yazılmış menâkıbnâmelerden birisi de Kalenderiye tarikatının Cevlakiye kolunun kurucusu Cemaleddin-i Savi'ye aittir. (3)

Evhadüddin Kirmani ile birlikte Ahi Evren de Konya'ya gelir. Anadolu'da Ahi teşkilatının kurucusu olan Ahi Evren hakkında bazı bilgiler menâkıbnâmelerden elde edilmektedir. Mesela Ahi Evren'in asıl adı Şeyh Nasirüddin Mahmud'dur. Evren onun menkıbevi adıdır (4). Rivayete göre **Ahi Evren** evinin bodrumunda yılan beslediği için bu adı almıştır. Gülşehir'in Kerâmât-ı Ahî Evran'ı da Ahi Evren ile ilgili menâkıbnâmelerdendir.

XIII. yüzyılda Abdülkerim b. Şeyh Mûsâ'nın Konya ve Akşehir civarında yaşadığı bilinen Seydişehir'i kurmak göreviyle Horasan'dan Anadolu'ya gönderilen Seyyit Harun'un hayatını, faaliyetlerini ve kerametlerini anlatan Menâkıb-ı (Makâlâtı) **Seyyid Hârûn-ı Velî** (5), Baba İlyas ve Hacı Bektaş-ı Velî ile görüştüğü bilinen Mahmûd-ı Hayrânî'nin menkıbelerinin toplandığı, günümüze ulaşmayan Menâkıb-ı Seyyid Mahmud Hayrânî menâkıbnâmeleri de Konya ile ilgili bilgiler içermektedir.

Türkiye Selçuklu tarihi bakımından önemli bilgiler ihtiva eden menâkıbnâmelerden olan Elvan Çelebi'nin **Menâkıbül Kuddisiye**'sidir. Menâkıbnamesi, 1957 yılında **Necati Elgin** tarafından Karaman'da bulunup Konya Müzesi için satın alınmış, ar-

dından **Mehmet Önder**'in yazdığı makaleler ile eserin tanıtımı yapılmıştır. Bu gün bilinen tek nüshası Mevlana Müzesi Kütüphanesinde bulunmaktadır (6).

Türk tasavvuf düşüncesinin ve buna bağlı bir edebiyatın gelişip şekillenmesinde başlangıç noktası olarak kabul edilen kişi ise **Ahmed Yesevî**'dir. Ahmed Yesevî, Türkler arasında tasavvufi anlayışın yayılmasına vesile olmuş, kendi adına nispet edilen tarikatından Anadolu coğrafyasında da çeşitli tarikatların teşekkülüne imkân hazırlamıştır. Türkistan'da yapılan bu anlayışın Anadolu'ya da önemli katkıları olmuştur. Ahmed Yesevî'nin menkıbelerinin anlatıldığı **Cevâhiru'l-Eb-rar min Emvâci'l-Bihâr** adlı menâkıbnâme kitabı geç dönemde Anadolu sahasında yazılmıştır. (7)

Ahmed Yesevî'nin talebelerinden **Hacı Bektaş-ı Velî** (ö. 1271?)'ye ait Bektaşî menâkıbnâmelerinin en tanınmış olanı Hacı Bektaş Vilayetnamesi adlı menâkıbnâmedir. (8)

Konya ile ilgili menâkıbnâmelerden birisi de XIII. yüzyılın başında Konya'da yaşadığı, Bahaeddin Veled'in müritlerinden olduğu söylenen Ahmet Fakih'e aittir. **Kitabu Evsâfı Mesâcidi'ş Şerife** adlı menâkıbnâmesine göre Horasan'dan gelmiş olan Ahmet Fakih fıkıh okuduğu için Fakih adını almıştır. (9) Türbe ve külliyesi Konya'da adı ile anılan mahallededir.

(3) Tahsin Yazıcı, "Cemaleddin-i Savi", DİA, 7, İstanbul 1993, s. 313-14.

(4) Mikail Bayram, "Ahi Teşkilatı", Ahilik ve Meslek Ahlakı (Ed. Ömer Akdağ, Meltem Kurtuluş), Konya 2016, s. 19.

(5) Abdülkerim bin Şey Musa, Makâlât-ı Seyyid Hârûn, (Haz. Cemal Kurnaz), Ankara 1991, s. 2.

(6) İsmail E. Erünsel, "Menâkıbü'l Kuddisiye", DİA, 29, Ankara 2004, s. 115.

(7) Salih Gülerer, "Türk Kültüründe Menâkıbnâmeler ve Menâkıbnâme Yazıcılığı", Tarih Okulu Dergisi, Aralık 2013, S. XVI, s. 238. (233-62)

(8) Ahmet Yaşar Ocak, "Hacı Bektaş Vilayetnamesi", DİA, c. 14, İstanbul 1996, s. 471 (472).

(9) Ahmed Fakih, Kitabu Evsâfı Mesâcidi'ş, (Yay. Hasi-be Mazioglu), Ankara 1974, s. 7-8.

از انتشارات انجمن تاریخ ترک دوره: ۳ - شماره: ۳

مَنَاقِبُ الْعَرَّافِينَ

حاند

تألیف

شمس الدین احمد الافلاکی العارفی

جلد دوم

باصحیحات و حواشی و تعلیقات بکوشش

تحسین یازجی

چاپخانه انجمن تاریخ ترک، آنفته ۱۹۶۱

NECATİ ELGİN'İN NOTLARI -1-

**Bismillahirrahmanirrahim
ve bihi nestain**

**Ya Hazreti Mevlâna kuddise
sırruhü'l-Aziz**

Bugün **Konya Mevlâna Müzesi** adı altındaki türbe ve dergâhın mevki'i, **Sultan Alâeddin Selçukî**'nin gül bahçesiymiş. Burayı Hazreti Mevlâna'nın pederi Sultanü'l-Ulemâ **Muhammed Bahaddin Veled** hazretlerine hediye etmiştir. Muhammed Bahaddin Veled 18 Rebiü'l-ahir 608 hicri yılında vefat ettikleri zaman bu bahçenin o zamanki havuz mevkiinde defn edilmiştir. Bilahire Hazreti Mevlâna'nın vefatında pederinin kabri önünde defn olunduğu zaman Selçuk hanedanı hükümdarı ile Karamanoğulları'nın ümerası tarafından üzerlerine mahrutu türbe yaptırılmıştır.

Daha sonraları Osmanlı padişahlarından İkinci Sultan Bayezit, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, Murad-ı Salis, Mehmed-i Salis, Ahmed-i Evvel, Murad-ı Rabi', Ahmed-i Salis, Selim-i Salis, Mahmud-ı Sani, Abdülmecid, Abdulaziz, Abdulhamid-i Sani ve Sultan Reşad ve Osmanlı ricali taraflarından ilave binalar ve kıymetli her türlü eşya himmetleri ile bugünkü zengin ve mükemmel hale gelmiştir. Biz

bu risalemizde dergâhın tarihi ve terceme-i hal gibi iki mühim tarafına temas edemeyeceğiz. Sadece bi'l-cümle kitabe levhaların karakterini tespit edeceğiz. Şu hale nazaran bu risalemiz müzenin kitabeler broşürü olacaktır.

Müzenin Batı Kapusu

Şimdi buradan asıl maksadımız olan kitabe mevzuuna başlayalım. Vaktiyle bu kapının üzerinde şu kitabe mevcuttu. Bu kitabe şimdi müzenin avlusunda Osmanlı Kitabeler Pavyonu'nda teşhir edilmektedir.

"Hak-ı payı pir-i Mevlâna Necati hakir

kühl çeşmimdir türabi sen bana ol dest-gir."

Kitabe numarası- 1

Dergah Derviş Hücreleri Kitabesi

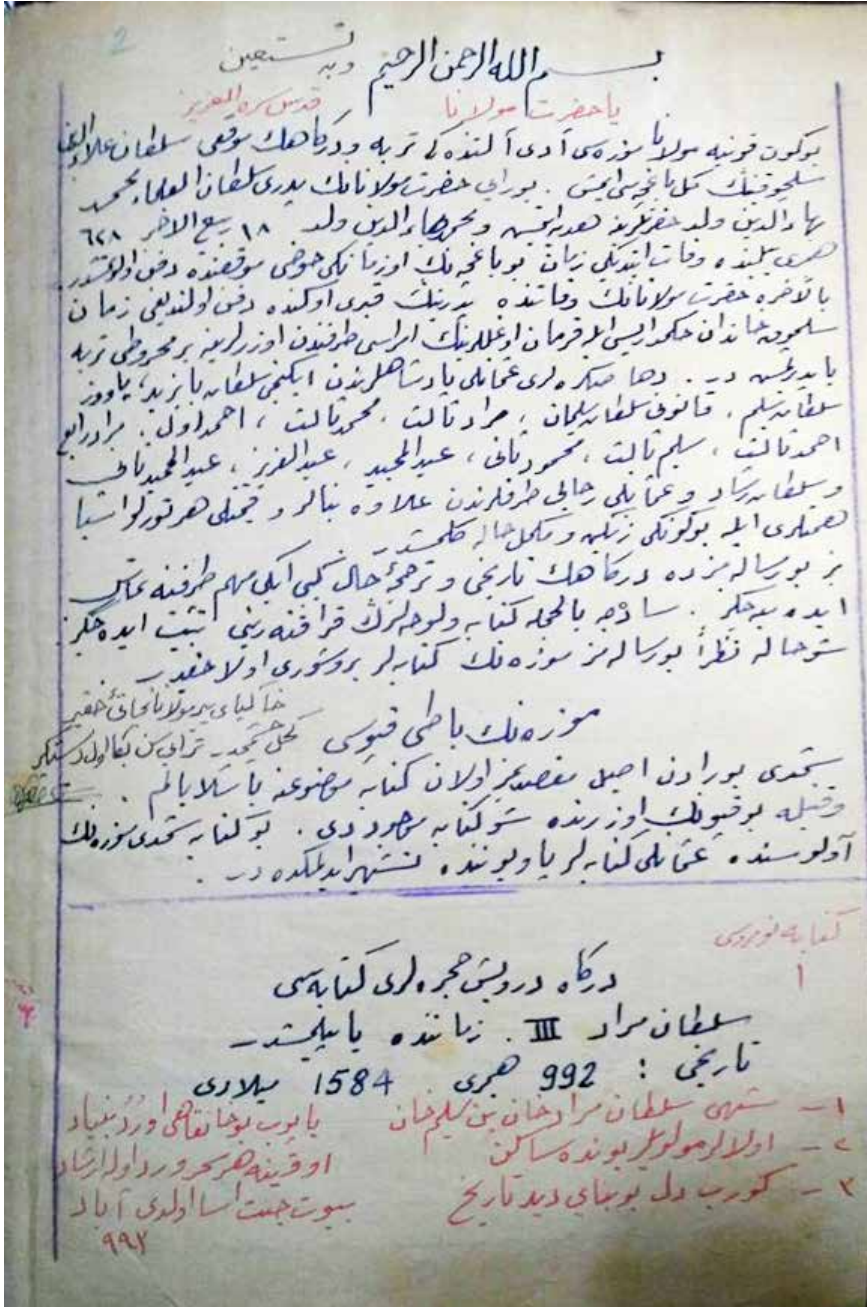
Sultan Murad 3. zamanında yapılmıştır.

Tarihi: 992 Hicri, 1584 Miladi

"Şeh-i Sultan Murad Han Bin Selim Han yapıp bu hangah ordu bünyad

Olalar Mevleviler bunda sakin okuyana her seher vird ola irşad

Görüp dil bu binayı dedi tarih büyüt-ı cennet âsa oldu âbad 993."

MEVLANA MÜZESİ KİTABELER MECMUASI

İş bu naçiz derleme çalışmalarımın misali olan Konya Mevlâna Müzesi dâhilindeki “**Kitabeler Mecmuası**” adlı eseri, Konya müzeleri faziletli müdürü muhterem **Mehmet Önder Beyefendi**’nin yüksek vukuf, mü-

tevazı, nezih ve lütufkâr varlıklarına bir hatıra-i ebedi olmak üzere ithaf ediyorum. Fakiri bu makam-ı sultanu’l-âşikin Hazreti Mevlâna Muhammed Celaleddin Rumi cenab-ı âli-i kerimine elimden müşfik ve kadirşinas elleriyle tutup hizmetine arz eden Mehmet Önder’e ebediyyen minnettârım.

Cenab-ı feyyaz-ı mutlak ve rabbü'l- felak ve Hazreti Fahr-i Alem Muhammet Mustafa sallallahü teala aleyhi vesellem ve Kutbü'l-evliya pirimiz Mevlana Celaluddin Rumi dareynde aziz ve bahtiyar eylesin amin. Ya muin el-fakir el-hakir el-mefkûdi el-Mevlevî.

22 Eylül 1956 yevm-i Cumartesi

Mustafa Necati Elgin

Bu değersiz eserimi tetkik edecek siz erbab-ı merakın tertip ve tahrirde vakı kursorularımı bağışlamanızı istirham eylerim. Ben fakir **Konya Gazi Okulu** öğretmenlerinden müzede vazifeli Mustafa Necati Elgin.

“Hak-ı payı pir-i Mevlâna Necati hakir kühlü çeşmimdir türabî sen bana ol destgir.

İbtida mi konem be nam-ı hüdevendi ki üst bahşende-i Mihriban.”

Konya Âsar-ı Atika Müzesi iç ve dış kısımlarında mevcut duvar, kubbe, kapı, sütun, merkat, sanduka, puşide, kabe örtüsü gümüş kafes, halı, kabir taşı, pencere, revak, minare kitabeleriyle bil cümle müze dâhilindeki levhaların yazıları.

Bu tespitte esas tutulan noktalar şunlardır.

1- Giriş kapısından başlanılmıştır.

2- Avluda mevcut şadırvan kitabesi ve Osmanlı kitabeler pavyonundaki kabir ve bina kitabeleri.

3- Minare ve revak kitabeleri.

4- Mezar taşları pavyonunda-

ki bütün kitabeler.

5- Mevlevi ricali kabir taşları kitabeleri.

6- Avludaki türbelerin kitabeleri.

7- Müzenin giriş kapısı.

8- Tilavet odasındaki levhaların örnekleri ve Arapça Farsça olanların tercümeleri.

9- Gümüş kapıdaki kitabe.

10- Dâhil-i uşşak ve kudemat-ı pir kıyabü'l-aktabda mevcut kitabeler sandukaların kitabeleri, kubbe, sütun ve kabir kitabeleri.

11- Bu kısımdaki mevcut puşidelerin kitabeleri.

12- Levhalar.

13- Semahane kitabeleri ve levhaları.

14- Semahanedeki yazılı müteharrik eserler.

15- Mescitteki levha, halı, kubbe, duvar kitabeleri.

Kitabeler tespit edildikten sonra tercümeleri, hat şekilleri tarihleri, hattatları üzerinde kısa ve müfit malumat verilmesi.

Konya Eski Eserler Müzesi 15.8.1956

Hazırlayan müzede vazifeli öğretmen Necati Elgin

Bu kapıdan girilince takriben 6225 metrekairelik bir yer işgal eden dergâh ve müştemilatı gözüktür. Burada ilk evvel kitabe bakımından göze çarpan şadırvan gelir. Şadırvanın inşasına o vakitin şairlerinden olup ismi malum olmayan bir zat tarafından kaleme alınan (918 hicri tarihli)Yavuz Sultan Selim Han'ın yaptırdığı malumdur.

1- Sultan Selim bin Bayezit öldür re-i dinde said şadırvan icra

اشقا بایم طایع هداوند کراوستن چسپنده و سوهان
قونیه آنا عتیقه موزه سی ایخ طریس قسطنطنیه مؤید
دیوار ، قبه ، ضو ، ستون ، مرقه ، صندوقه ، یوسیده ،
کعبه اورتوسی ، کوموش قفس ، عذاب ، قبرهای ، پنجه رواصه ،
نماره کتابه لرله بالجه موزه دهنده کی لوده لرك یازلی
برست ده اسکی طوبیلاون فقهه لر سولور .
۱- کوش قوسدن باسلا بولمده .
۲- اولوده مهابد شادوان کنایسی و عثمانی کنایه بار یابوننده که قبر
نما کنایه لری
۳- نماره ورواحه کنایه لری
۴- مزار طایری یاد یوننده که یونون کنایه لری
۵- مزار هیالی قبر طایری کنایه لری
۶- اولوده که تره لرك کنایه لری
۷- موزه لک کوش قوس
۸- تلاوت اولم سنده که لوده لرك اورنگ لری و عربجه خارجه اولرك
تره لری
۹- کوموش قوس ده کنایه
۱۰- داخل عکاسه و قدمات سید ، قیاب الاقصاب ده موهود
کنایه لری - صندوقه لرك کنایه لری
قبه ، ستون و قبر کنایه لری
۱۱- یوسیده که مهابد یوسیده لرك کنایه لری
۱۲- لوده لری
۱۳- سما عجمانه کنایه لری و لوده لری
۱۴- سما عجمانه ده که یازیلی متحرک اولرك
۱۵- مسجد ده که لومه ، حالی و قبه ، دیوار کنایه لری
کنایه لر تنیف ایلدکد لعله تره لری ، خفا شطری ، نارنجاری ،
خطاط لری اوز رنده قیسه و سفید معلومات و بلیس .
قونیه اسکی انزل موزه سی
۱۵- ۸- ۱۹۵۶
حاضر لاریان موزه و طبعه طای اکره قبه نجای ا لکین

edip dergâh-ı Molla da revan.

2- Nâzırdan evkafına darü's-saade ağası tecdit için irsal edip bevabb-ı Süleymanı heman.

3- Devrinde şah-ı kişverin sa'y-ı ile itmama erip ilhamla tarihi didim ana havz-ı cinan Ruzunda.

Selim-i evvel zamanında yapılmış olan bu şadırvanın 1004 (1595) senesinde Üçüncü Sultan Mahmut devrinde ve 1285 hicri yıllarında Sultan Abdülaziz asrında ve daha başka tarihlerde birçok tamir görmüş olduğu kita-

NECATİ ELGİN KİMDİR? (1907-1977)

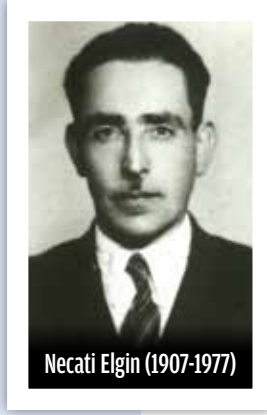
1907 yılında Kiğı'da doğdu. Babası Ahmet Tevfik Bey, annesi Munise Hanımdır.

1339/1923 yılında Tokat İdadisini bitirdi. Bir süre de Askerî Lisede okudu. Ayrıca Öğretmen Okulu imtihanını vererek öğretmenlik mesleğine intisap etti. Ailede tek sivil olan Mustafa Necati, 1929'da Cumhuriyet'in öğretmeni ordusuna katıldı. İlk görev yeri Niksar'dır.

Niksar'da özellikle folklor araştırmalarına ağırlık verdi. Erzurumlu Emrah ile ilgili bir inceleme hazırladı. Diğer öğretmen arkadaşları ile birlikte Niksar Halkevi dergisi ÜLKER'İ çıkardı. Dergi, ilim ve sanat çevrelerinde büyük ilgi gördü.

Erzincan depreminden sonra Konya'ya nakli yapıldı. Mevlana Müzesi yakınındaki Dumlupınar İlkokulu'nda göreve başladı. Merhum, 1940 yılından vefatına kadar, Mevlâna Hazretlerinin manevi dünyasına kendisini adadı, mesleki ve ilmî yöndeki bütün çalışmalarını bu konuya tahsis etti. Büyük bir emek mahsulü ve sahasında tek denilebilecek bir eser olan "3. Selim-İlhâmî Divanı" adlı eserini yayımladı.

1950'den itibaren Konya Mevlâna Müzesi'nde görevlendirildi. 22 yıl süren bu dönemde Dergâh'ta ilmî çalışmalar yapan bütün akademisyenlerin ve araştırmacıların en büyük yardımcısı oldu. Müzedeki kitaplığın tasnif ve tanzimi, Hamuşan'daki mezar taşlarının ve kitabelerin kaydı, Konya ve çevresindeki köy ve kasabalarda bulunan, çıkarılan eserlerin, değerli yazmaların müzeye kazandırılmasında büyük emeği geçti. M. Necati Elgin, 27 Nisan 1977 tarihinde İstanbul'da vefat etti ve Zincirlikuyu'da aile kabristanında toprağa verildi.

besinden ve şeklinden ve bilhassa sütun ve kemerlerinden anlaşılmaktadır (1285 hicri ve 1868 miladi). İş bu kitabenin altındaki kitabede Sultan Abdülaziz'in yeniden tamirini göstermektedir. Rika yazısı ile mermer kitabesi şöyledir:

1. *Bu şadırvanı ihya kıldı bu tarz üzereyi hallinde cenab-ı pire tazimen o sultanı mülk-i dergâh.*

2. *Düşürdü hîn-i itmamında galip bir güzel tarih bu şadırvana zemez emyledi icraya çemcah.*

Bu tarih beytini Galip adında bir şairin yazdığı anlaşılıyor. 1285-1868 Dergâh avlusundaki hususi türbeler:

Hasan Paşa Türbesi Kitabesi: Kapusunda şu tarih kıtası vardır. Türbenin içinde mezar yoktur.

1. *Hasan Paşa edip rihlet cihandan ilim kaldırdı mülk-i cavidane.*

2. *Dedi tarih-i fevtin hatıf-ı ğayp ola canına cennet aşına.*

918 (1512)

Tahrir tarihi 968 olan ve müzenin 19 numarasında mukayyet bulunan Kuran-ı Kerim'in vakfiye kaydında oğlu Mustafa Bey'in ifadesinde bir yanlışlık vardır. Hasan Paşa hal-i hayatında değil, ölümünden elli yıl sonra yapılmış bu Kuran-ı Kerimi mahdumları ve zevcesi vakfetmiştir. Hasan Paşa'nın hal-i hayatında ve hal-i sıhhatinde bu Kuran'ı vakfına imkan yoktur. Tahrir tarihi 968'dir. Dikkati çeker.